

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE: ČLOVĚK V PROSTORU, PROSTOR V ČLOVĚKU

AUTOR: BC. HANA ČERNÁ

VEDOUcí PRÁCE: MGR. MARTIN ŠVANTNER

OPONENT: MGR. FELIX BORECKÝ

Tématem diplomové práce Hany Černé je vztah člověka a prostoru. Autorka odmítá objektivistické chápání prostoru (prostor abstrahovaný od vazeb na člověka, např. prostor geometrie) i solipsistické (podle kterého prostor není nic jiného než výplod subjektu) a přistupuje na fenomenologické východisko intencionality: člověk a svět nejsou dvě izolované entity, ale důležitý je vztah, který mezi sebou vytvářejí. Tuto vzájemnou subjekt-objektovou propojenost chápe H. Černá jako zakládající jakýkoliv způsob bytí věci i bytí člověka a představuje hlavní filosofické východisko její práce. Vlastním cílem, který lze považovat za tezi práce, je pak snaha překonat i intencionální korelaci, „smazat“ subjektivní a objektivní chápání prostoru a myslet prostor jako jednotný celek. Důležitou součástí práce je analýza procházky městem, jež má sloužit jako příklad podepírající hlavní tezi.

Teoretickou oporu práce představují koncepce autorů z fenomenologické proveniencí. Mezi ně patří Heideggerova pozdní filosofie (kap. 1), Patočkovu učení o třech pohybech lidské existence (kap. 2) a Gadamerova hermeneutika (kap. 5). Autorka zde vychází z hutných a filosoficky náročných textů, bohužel se jí vždy nedaří dané problémy přesvědčivě exponovat a argumentačně ukotvit. To se týká především výkladu Patočky. Příslušnou kapitolu otevírá výkladem aristotelského pojetí pohybu, které je jistě pro Patočku inspiračním zdrojem. Zabývá se souvisejícími problémy (určení pohybu podle aristotelských kategorií, vymezení entelechiálního pohybu vůči mechanickému, poslední prapříčina veškerého pohybu v nehybném hybateli), ale neklade důraz na to, co je pro rozdíl mezi aristotelskou substanciální ontologií a bezsubstrátovou ontologií existence klíčové a co činí Patočkovu koncepci nosnou pro fenomenologickou diskusi. I samotné vymezení třech Patočkových pohybů v následující kapitole vyznívá rozpačitě. Není jasně řečeno, že jen třetí pohyb je pohybem reflexe, v němž může dojít k artikulaci autentického porozumění, kdežto předchozí dva pohyby jsou pohyby *u* věci. Pokud má dojít k zakoušení existence v prostoru a artikulování vzájemné provázanosti prostoru s člověkem, musí to být provedeno v rámci třetího pohybu lidské existence, neboť jen ten je pohybem reflexivním. Toto se v práci ztrácí. V teoretických pasážích se dále nachází řada dílčích odkazů, které autorka dostatečně nevysvětluje, a ty pak text zatěžují a narušují její plynulost (např. nepřesvědčivě vložená pasáž o Husserlově koncepci vnitřního vědomí času, s. 44).

O poznání lepší je výklad Gadamerovy hermeneutiky, jejíž základní pojmy (před-sudečnost, časová vzdálenost, princip dějinného vědomí) zachycuje H. Černá věrně. Nejpresvědčivěji vyznívají kapitoly, v nichž H. Černá analyzuje procházku (kap. 3, 4 a závěr). Opírá se zde o výborně zvolené zdroje jak teoretické, tak umělecké (Augé, Ajvaz, Hodrová, příklady přesně zvolených děl současných vizuálních umělců, jejichž reprodukce jsou vyobrazeny v příloze diplomové práce).

Tolik k úrovni argumentace. Zbývá se zamyslet nad cílem práce. H. Černá chce „smazat potřebu posuzovat prostor ze subjektivního či objektivního hlediska“ (s. 84), ba dokonce „pokusit se zrušit problematiku rozlišení objektivního a subjektivního chápání prostoru a začít myslet prostor a člověka jako celek“ (s. 28).

Na obhajobu této myšlenky se odvolává na Patočkovy tři pohyby lidské existence (jak jsme výše podotkli, vhodné by bylo se zaměřit na třetí z pohybů, neboť první pohyby nás vtahují k praktickému obstarávání a nikoli k vědomému smyslu existence.) a Gadamerův princip

dějinného vědomí. Je třeba ovšem zdůraznit, že tito autoři sami nechtějí subjekt-objektové schéma „smazat“, nýbrž jde jim v návaznosti na Husserlovu myšlenku „intencionality“ a Heideggerovu strukturu „bytí-ve-světě“ ukázat, že existuje jakási hlubší fundující vrstva, z níž je třeba subjekt a objekt chápat jako součást vztahu.

Hana Černá jde tedy dál. Otázka zní: Jde „smazat“ subjektivní a objektivní hledisko a koncipovat vnímání v jakési primordiální jednotě? Není v jistých oblastech třeba toto schéma zachovat (řekněme s fenomenology: abstrahovat od původní jednoty)? Měla by přírodní věda, jako je např. fyzika, zohledňovat původní jednotu? Nestane se z ní pak spíše filosofie? A jak je to v praktické zkušenosti? Nebylo by přesnější ukázat, že v jistých výsostných zkušenostech se tato původní jednota ukazuje, ale v jiných oblastech to dost dobře nejde? Lze souhlasit, že zkušeností původní jednoty může být právě procházka, kterou tak přitažlivě popisuje Černá, zrovna tak jí může být například mezní existenciální zkušenost či zkušenost estetická. Nelze však, domnívám se, smazat subjektivní a objektivní hlediska, která tvoří nezrušitelné póly původního vztahu, jímž je vztah člověka a světa.

Z práce je celkově patrné, že autorka je v oblasti, již se zabývá, sečtělá a hloubkově do ní ponořená. Práci by ovšem prospěla větší sevřenost, soudržnější a ukázněnější argumentace a přísnější rozbor využívaných autorů.

Diplomovou práci Bc. Hany Černé „Člověk v prostoru, člověk v prostoru“ z výše uvedených důvodů doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou **velmi dobře**.

V Praze dne 15. 8. 2013

Mgr. Felix Borecký